

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 353.5

Борщевський Віктор Валентинович

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедру державного управління
Український католицький університет*

Борщевский Виктор Валентинович

*доктор экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой государственного управления
Украинский католический университет*

Borshchevskyi Viktor

*Doctor of Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Public Administration
Ukrainian Catholic University
ORCID: 0000-0002-1868-4434*

Василиця Оксана Богданівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри державного управління
Український католицький університет*

Василица Оксана Богдановна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры государственного управления
Украинский католический университет*

Vasylytsia Oksana

*PhD in Economics,
Associate Professor of Department of Public Administration
Ukrainian Catholic University
ORCID: 0000-0001-5624-2277*

Засадко Валентина Вікторівна

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри державного управління
Український католицький університет*

Засадко Валентина Вікторівна

*кандидат экономических наук, старший научный сотрудник,
доцент кафедры государственного управления
Украинский католический университет*

Zasadko Valentyna

*PhD in Economics, Senior Research Fellow,
Associate Professor of Department of Public Administration
Ukrainian Catholic University
ORCID: 0000-0002-1822-4913*

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК «ВИДОБУВНИХ» ОТГ У КОНТЕКСТІ
ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРАКТИК ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ
УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ «ДОБЫВАЮЩИХ» ОТО В КОНТЕКСТЕ
ВНЕДРЕНИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ПРАКТИК ПУБЛИЧНОГО
УПРАВЛЕНИЯ
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF "MINING" UTC IN THE CONTEXT
OF IMPLEMENTATION OF DEMOCRATIC PRACTICES OF PUBLIC
GOVERNANCE**

Анотація. Питання сталого розвитку громад є вельми актуальним в українських реаліях. У статті встановлено, що до основних чинників, що визначають сталий розвиток громади відносять наявність та продуктивність використання видобувних ресурсів, людський капітал, екологізацію розвитку економіки, якість управління місцевим розвитком. У статті проаналізовано,

що для громад, які володіють значними запасами корисних копалин та активно їх розробляють, питання сталого розвитку та активної участі громади в процесах формування та розподілу місцевих бюджетів є критично важливим. Адже в сучасних соціально-економічних умовах внаслідок порушення режиму виробничих процесів, у багатьох територіальних громадах України, де ведеться видобуток вуглеводнів, значно зросла загроза виникнення екологічно небезпечних техногенних аварій і катастроф. Це актуалізує потребу в посиленні цільового використання коштів, отриманих місцевими бюджетами територіальних громад від використання надр, зокрема шляхом їх спрямування на підтримку соціально-економічного розвитку територій, ремонту доріг і об'єктів інженерної та соціальної інфраструктури, посилення рівня екологічної безпеки. Мешканці майже всіх територіальних громад України як правило не мають навіть загального уявлення про величину надходжень до місцевого бюджету та структуру його дохідної й видаткової частин. В статті запропоновано посилення участі громади за допомогою демократичних практик (громадські слухання, бюджети участі, обговорення, конкурси місцевих ініціатив, електронні петиції тощо). Також окремим пунктом пропозицій є впровадження ресурсів з відкритими даними, що дозволить знизити корупційну складову та мінімізувати тіньову компоненту. Окрім того, ресурси з відкритими даними забезпечують суттєве нарощування ефективності використання фінансово-бюджетного потенціалу відповідних територіальних громад.

Ключові слова: сталий розвиток, демократичні практики, фінансово-економічна складова, територіальні громади.

Анотація. Вопрос устойчивого развития общин весьма актуален в украинских реалиях. В статье установлено, что к основным факторам, определяющим устойчивое развитие общества, относят наличие и производительность использования добывающих ресурсов, человеческий

капитал, экологизацию развития экономики, качество управления местным развитием. В статье проанализировано, что для общин, которые обладают значительными запасами полезных ископаемых и активно их разрабатывают, вопрос устойчивого развития и активного участия общины в процессах формирования и распределения местных бюджетов является критически важным. Ведь в современных социально-экономических условиях вследствие нарушения режима производственных процессов во многих территориальных общинах Украины, где ведется добыча углеводородов, значительно возросла угроза возникновения экологически опасных техногенных аварий и катастроф. Это актуализирует потребность в усилении целевого использования средств, полученных местными бюджетами территориальных общин от использования недр, в частности путем их направления в поддержку социально-экономического развития территорий, ремонт дорог и объектов инженерной и социальной инфраструктуры, усиление уровня экологической безопасности. Жители почти всех территориальных общин Украины, как правило, не имеют даже общего представления о величине поступлений в местный бюджет и структуре его доходной и расходной частей. В статье предложено усиление участия общества посредством демократических практик (общественные слушания, бюджеты участия, обсуждения, конкурсы местных инициатив, электронные петиции и т.п.). Также отдельным пунктом предложений является внедрение ресурсов с открытыми данными, что позволит снизить коррупционную составляющую и минимизировать теневой компонент. Кроме того, ресурсы с открытыми данными обеспечивают существенное наращивание эффективности использования финансово-бюджетного потенциала соответствующих территориальных общин.

Ключевые слова: устойчивое развитие, демократические практики, финансово-экономическая составляющая, территориальные общины.

Summary. The issue of sustainable community development is very relevant in

Ukrainian realities. There is found in the article that the main factors that determine the sustainable development of the community are the availability and productivity of extractive resources, human capital, greening of economic development, the quality of local development management. There is analyzed in the article that communities which have significant mineral reserves and actively develop them, the issue of sustainable development and active community participation in the formation and distribution of local budgets is critical. After all, in modern socio-economic conditions due to the violation of the production processes, in many territorial communities of Ukraine, where hydrocarbon production is carried out, the threat of environmentally dangerous man-made accidents and catastrophes has increased significantly. This highlights the need to strengthen the targeted use of funds received by local budgets of territorial communities from the usage of subsoil, in particular by directing them to support socio-economic development, repair of roads and engineering and social infrastructure, strengthening environmental safety. Residents of almost all territorial communities of Ukraine, as a rule, do not even have a general idea of the amount of revenues to the local budget and the structure of its revenue and expenditure parts. There is proposed in the article strengthening community participation through democratic practices (public hearings, participation budgets, discussions, competitions for local initiatives, e-petitions, etc.). Also a separate item of the proposals is the introduction of open data resources, which will reduce the corruption component and minimize the shadow component. In addition, open data resources provide a significant increase in the efficiency of using the financial and budgetary potential of the respective territorial communities.

Key words: *sustainable development, democratic practices, financial and economic component, territorial communities.*

Постановка проблеми. Однією з базових методологічних конструкцій, на яких ґрунтується оцінювання ефективності економічного розвитку об'єднаних територіальних громад, які створювалися в Україні протягом

періоду проведення адміністративно-територіальної реформи, є теорія сталого розвитку. Зasadничим питанням, що постає у цьому контексті, є те, наскільки фінансові надходження до бюджетів вказаних громад, а також структура їх видатків, дозволяють забезпечувати гармонізацію економічних, екологічних та соціальних аспектів розвитку громади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сталого розвитку в громадах висвітлені в працях К. Козак, О. Николук, Б. Мироненка, І. Безена. Дослідженню демократичних практики публічного управління на рівні територіальних громад присвячені роботи Е. Мамонтової, О. Радченка, М. Гаврилова, В. Погорілка, О. Прієшкіної, Я. Чистоголяного, В. Шаповала, А. Янчука.

Мета статті полягає у пошуку демократичних практик публічного управління для «видобувних» ОГТ зважаючи на принципи сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На Всесвітній конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро було затверджено стратегічну концепцію «Повістка дня на XXI століття», яка передбачає гармонійне досягнення основних цілей: збереження навколишнього середовища і формування здорової економіки. Саме вони стали основою формування нового світогляду людства у XXI ст. і лягли в основу концепції сталого розвитку на глобальному, національному, регіональному та локальному рівнях, орієнтуючись на гармонізацію стосунків людини з природою [1, с. 109].

Виходячи із цього, характерною особливістю сталого розвитку територіальних громад в сучасних соціально-економічних умовах є орієнтація на підвищення ефективності використання місцевих ресурсів, спираючись на принципи субсидіарності та фінансової самодостатності, а також оптимізацію структури місцевої економіки.

При цьому, до основних чинників сталого розвитку територіальних громад відносяться [2, с. 29]:

- наявність та продуктивність використання видобувних ресурсів,

яка залежить від рівня інноваційності місцевої економіки, диверсифікованості її структури та розвиненості новітніх форм організації бізнесу, в тому числі підприємницьких мереж;

– людський капітал, який є формуючим елементом спеціалізації економіки громади, з одного боку, а з іншого – може виступати обмежуючим фактором в умовах підвищених міграційних ризиків;

– екологізація розвитку економіки, яка дозволяє усунути еколого-економічні протиріччя, що виникають унаслідок завдання шкоди довкіллю, та забезпечити відновлюваність та ефективне використання природно-ресурсного потенціалу територій;

– якість управління місцевим розвитком, яка досягається за рахунок підвищення прозорості і збалансованості розподілу фінансових ресурсів громад, впровадженню демократичних практик публічного управління їх розвитком, а також зростанням контрольованості управлінських рішень з боку інституцій громадянського суспільства, зокрема завдяки поширенню ресурсів з відкритими даними.

У моделях сталого розвитку територіальних громад важливе місце сьогодні відводиться ефективності використання наявних видобувних ресурсів, оскільки вони багато у чому визначають якість життя місцевих мешканців, як у контексті комфортності, так і при забезпеченні соціальних й економічних потреб. Адже кожна громада володіє специфічним переліком природних факторів й особливостями їх прояву. А сукупність виявлених і придатних для використання при досягнутому рівні розвитку виробництва видобувних ресурсів тієї чи іншої території складає основу її природно-ресурсного потенціалу [3, с. 11].

Виходячи з окреслених теоретико-методологічних постулатів, сталий розвиток територіальних громад, на території яких знаходяться запаси вуглеводнів та ведеться їх активний видобуток, повинен ґрунтуватися на уже згаданому взаємоузгодженні соціальних, екологічних та господарських

інтересів цих громад, а відтак – на збалансованому функціонуванні їх економіки. Це передбачає не лише гармонізацію елементів розподільчих відносин, але і модернізацію кожної з окреслених ланок місцевої економіки, а також адаптацію інноваційних підходів до управління природно-ресурсним потенціалом території.

Основними взаємопов'язаними принципами політики сталого розвитку територіальних громад, на території яких ведеться видобуток вуглеводнів, доцільно визнати [4, с. 68]:

- принцип господарської необхідності (використання природних ресурсів як джерела забезпечення економічного благополуччя та задоволення першочергових потреб місцевого населення);
- принцип збереження традицій природокористування (відтворення господарської культури, сформованої протягом тривалого історичного періоду, ґрунтованої на неконфліктній взаємодії природної та соціоекономічної підсистем);
- принцип переваг місцевого населення та місцевих громад у використанні природних ресурсів території (недопущення нав'язування інтересів господарюючих суб'єктів чи владних інституцій регіонального або загальнодержавного рівня мешканцям громади);
- принцип збереження природного багатства (використання відновлюваних природних ресурсів територіальної громади на засадах їх відтворення у рамках регенеративної здатності природних екосистем);
- принцип екологічності природокористування (недопущення у процесі використання природних ресурсів безповоротних чи вкрай загрозливих змін в екосистемах, перевищення їх асиміляційного потенціалу);
- принцип допустимої еколого-економічної компромісності наслідків природокористування (у разі отримання суспільно необхідного економічного ефекту, використання окремих видів природних ресурсів (зокрема мінерально-сировинних) без їх прямого відновлення можливе лише за умови

неперевищення допустимих екологічних загроз і забезпечення рекультивації порушеного природного середовища).

Ресурси надр у межах територіальних громад переважно належать до невідновних, що зумовлює специфіку підходів до концептуальних основ їх сталого використання. При цьому основний акцент має робитися на досягненні допустимих компромісів між потребами використання мінерально-сировинного потенціалу громади задля її економічного та соціального розвитку й екологічними загрозами, що при цьому виникають. Як правило досягненню такого компромісу сприяє ощадливе і раціональне використання мінерально-сировинних ресурсів, яке забезпечує мінімізацію їх вилучення з природного середовища [3, с.303].

На жаль, в сучасних соціально-економічних умовах внаслідок порушення режиму виробничих процесів, у багатьох територіальних громадах України, де ведеться видобуток вуглеводнів, значно зросла загроза виникнення екологічно небезпечних техногенних аварій і катастроф. Це актуалізує потребу в посиленні цільового використання коштів, отриманих місцевими бюджетами територіальних громад від використання надр, зокрема шляхом їх спрямування на підтримку соціально-економічного розвитку територій, ремонту доріг і об'єктів інженерної та соціальної інфраструктури, посилення рівня екологічної безпеки.

В Україні розробка й реалізація збалансованої політики сталого розвитку територіальних громад, на території яких сьогодні ведеться видобуток вуглеводнів, стримується також низкою системних та інституціональних обмежень, серед яких дослідники насамперед виділяють: слабку розвиненість механізмів координації дій місцевої влади, приватного сектору та неурядових організацій у процесі вирішення місцевих проблем; обмежене застосування сучасних методів територіального планування; низьку ефективність використання коштів місцевого бюджету; недостатню економічну активність органів місцевого самоврядування; недостатнє використання внутрішніх

інвестиційних ресурсів населення; недосконалість механізмів децентралізації, зокрема відсутність необхідної нормативно-правової бази; певний конфлікт між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями щодо розпорядження наявними ресурсами тощо. Водночас, відзначається посилення неспроможності більшості громад і регіонів самостійно фінансувати власний розвиток [5, с. 28].

Це обумовлює необхідність більш інтенсивної адаптації теоретичних здобутків управлінської науки, насамперед щодо механізмів застосування новітніх інструментів і практик демократичного управління, до потреб сталого розвитку територіальних громад, які мають надходження від нафтовидобувної галузі, зокрема на сучасному етапі децентралізації влади.

Мешканці майже всіх територіальних громад України як правило не мають навіть загального уявлення про величину надходжень до місцевого бюджету та структуру його дохідної й видаткової частин. Вони здебільшого не розуміють механізму нарахування місцевих податків і зборів, не володіють достатньою інформацією про природно-ресурсний потенціал своєї території, не здогадуються про рівень ефективності його використання та перспективи нарощування, не знають про роль сучасних інструментів стратегічного планування у розвитку громади. Впровадження демократичних практик публічного управління в життєдіяльність територіальних громад покликане усунути більшість перелічених недоліків.

Виходячи із зазначеного, необхідно акцентувати увагу на управлінні територіальними громадами як засадничими елементами та важливими атрибутами громадянського суспільства. Вказана участь може здійснюватися в різних формах: інформування, консультування, співпраця та делегування. Для кожної з них існує близько сотні різноманітних інструментів залучення громадян, які можуть бути застосовані на всіх етапах прийняття політичних рішень (розроблення порядку денного, підготовка документів, прийняття рішення, виконання, моніторинг тощо) [6, с. 59].

З огляду на досвід розвинених європейських держав, основні форми участі місцевого населення у соціально-економічному розвитку територіальних громад в умовах реалізації демократичних практик:

– громадські слухання (використовуються переважно з метою отримання органами місцевого самоврядування від мешканців громади зворотного зв'язку щодо важливих аспектів життєдіяльності та стратегічного розвитку громади);

– публічні обговорення (зазвичай проводяться для обміну думками між представниками різних соціальних груп, які проживають на території громади та доведення до органів місцевого самоврядування їх консолідованої позиції щодо наявних проблем і способів їх розв'язання);

– загальні збори мешканців громади (проводяться в разі потреби прийняття важливих рішень, пов'язаних із життєдіяльністю громади чи вирішення гострих проблем, що перешкоджають її подальшому розвитку);

– конкурси місцевих ініціатив (застосовуються для ідентифікації та усунення окремих локальних проблем розвитку громади або для впровадження нових, більш ефективних інструментів використання її ресурсного потенціалу);

– консультації з громадськістю (ведуться при потребі формування консолідованої позиції органів місцевого самоврядування та місцевого населення щодо реалізації тих чи інших проектів у межах громади);

– опитування громадян (використовується як інструмент збору попередньої інформації про ставлення мешканців громади до тих чи інших проблем її життєдіяльності чи пріоритетів розвитку);

– проведення соціологічних досліджень (застосовується в тому разі, коли місцевій владі потрібно мати доволі точне уявлення про ставлення мешканців громади до тієї проблеми, яка є об'єктом соціологічного дослідження);

– бюджети участі (дають змогу мешканцям громади самим вирішувати, як витратити частину коштів місцевого бюджету);

- електронні петиції (забезпечують мешканцям громади можливість звертатися до місцевої влади зі своїми ідеями щодо прийняття чи відміни тих або інших управлінських рішень);
- громадська експертиза проектів рішень органів місцевого самоврядування (проводиться з метою підвищення якості таких рішень та запобігання негативного ставлення до них з боку місцевого населення);
- місцеві референдуми (є формою вирішення питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення мешканців громади).

Крім того, демократичні практики публічного управління в територіальних громадах передбачають наявність та відповідну якість низки стратегічних документів, орієнтованих на розвиток громади: статут громади, стратегію її розвитку, соціально-економічні програми, покликані забезпечити виконання цієї стратегії, положення про місцевий референдум тощо. І якщо сьогодні у багатьох об'єднаних територіальних громадах України наявність багатьох перелічених документів не є чимось надзвичайним (передусім завдяки реалізації численних проектів міжнародної технічної допомоги та сприяння органів державної влади у розвитку інституційного забезпечення об'єднаних територіальних громад), то от з якісним наповненням цих документів реальним змістом залишаються серйозні проблеми (у багатьох випадках вони розроблялися «під кальку» без серйозного аналізу ресурсного потенціалу кожної громади та вивчення реальних можливостей його ефективного використання та нарощування).

Дієвість окреслених демократичних практик публічного управління в територіальних громадах України сьогодні тісно пов'язана з ефективністю використання їх фінансово-бюджетного потенціалу, який значною мірою ґрунтується на забезпеченості цих громад природними, у першу чергу – видобувними, ресурсами. Так, залучення мешканців громади до визначення пріоритетних напрямів її розвитку та до прийняття рішень про використання фінансово-бюджетних ресурсів, зокрема тих, які надходять від експлуатації

надр, дає змогу переорієнтовувати видатки місцевого бюджету на ті сфери, які є найбільш значимими з погляду пересічних громадян.

У цьому контексті доволі важливим завданням з погляду дослідження ефективності використання фінансово-бюджетного потенціалу територіальних громад, на території яких ведеться видобуток вуглеводнів, є визначення частки надходжень місцевого бюджету від експлуатації надр та співставлення його з часткою видатків на розвиток інфраструктури видобувної галузі, у тому числі з метою запобігання її негативного впливу на стан довкілля та впровадження інновацій, покликаних забезпечити вищу продуктивність експлуатації вже розвіданих, а також відкриття нових родовищ.

Варто також наголосити на тому, що аналізуючи структуру та джерела формування фінансово-економічного потенціалу територіальних громад, на території яких ведеться нафто- та газовидобуток, доцільно виділяти наявність двох його складових – реальної та потенційної. Врахування потенційної складової робить показники формування фінансово-економічного потенціалу територіальної громади значно вищими, ніж при визначенні лише реальної складової, яку можна проаналізувати за допомогою оцінки статистичних показників. Особливу увагу слід зосередити на питанні дослідження резервів нарощування фінансово-економічного потенціалу територіальної громади від видобутку вуглеводнів, у складі яких виділяють резерви-ресурси, які вказують на потенціал збільшення нафто- та газовидобутку від впровадження інновацій, а також резерви-можливості, які відображають потенціал збільшення надходжень від відкриття нових родовищ і свердловин [7, с. 28-30].

На жаль, на сучасному етапі здійснення в Україні адміністративно-територіальної реформи існує ціла низка доволі вагомих проблем, які знижують ефективність використання фінансово-бюджетного потенціалу видобувної галузі в тих територіальних громадах, де ведеться нафто- та газовидобуток. Передусім це стосується [8, с. 204-209]:

- нестабільного інституційного середовища та низької інституційної

спроможності органів місцевого самоврядування;

– надмірної залежності органів місцевого самоврядування від державних владних інституцій і менеджменту (власників) видобувних компаній, особливо при ухваленні рішень щодо використання надр;

– нераціонального та нецільового використання надходжень від видобутку вуглеводнів та експлуатації надр на території громади;

– низького рівня фахової підготовки працівників органів місцевого самоврядування, зокрема у фінансово-бюджетній сфері та в питаннях налагодження ефективних комунікацій і взаємовигідного співробітництва з представниками видобувних компаній;

– відсутності стратегічного бачення (як органами місцевого самоврядування, так і мешканцями громад загалом) перспективних напрямів використання надр, що супроводжується недосконалістю інструментів реалізації соціально-економічної та фінансово-бюджетної політики громади.

Зважаючи на зазначене, доволі важливим елементом ефективного управління економікою та фінансово-бюджетним потенціалом тих територіальних громад, де ведеться видобуток вуглеводнів, поряд з демократичними практиками публічного управління, є впровадження ресурсів з відкритими даними. Такі ресурси є одним із найбільш дієвих засобів запобігання корупції та подолання тіньових схем у тих сферах місцевої економіки, які пов'язані з нафто- та газовидобуванням, а відтак забезпечують суттєве нарощування ефективності використання фінансово-бюджетного потенціалу відповідних територіальних громад, передусім шляхом зниження трансакційних витрат і подолання інституційних дисфункцій у взаємовідносинах органів місцевого самоврядування з представниками видобувного бізнесу.

До ресурсів з відкритими даними доцільно відносити:

– розміщення на сайті територіальної громади у відкритому доступі її статуту і стратегії соціально-економічного розвитку з висвітленням окремих

пунктів (стратегічних та операційних цілей), присвячених експлуатації надр і видобутку вуглеводнів у контексті забезпечення сталого розвитку громади;

– надання громадськості відкритого доступу до інформації про наявність і стан виконання місцевих програм, пов'язаних з експлуатацією надр та видобутком вуглеводнів;

– забезпечення усім бажаючим відкритого доступу (на електронних і паперових носіях) до інформації про формування та використання бюджету громади, зокрема в частині надходжень від експлуатації надр та цільового використання отриманих за це коштів, включаючи виділення асигнувань на розвиток місцевої інфраструктури нафто- та газовидобутку, а також на реалізацію пов'язаних із цим природоохоронних заходів;

– оприлюднення відкритих даних про комунальне майно і земельні ділянки, що перебувають у власності громади, про спосіб їх використання та інвестиційні пропозиції й проекти, які реалізуються у сфері нафто- і газовидобутку, а також про діяльність комунальних підприємств, пов'язану з експлуатацією надр і природоохоронною діяльністю, включаючи дані про залучені ними кредитні ресурси та спосіб їх використання;

– можливість вільного отримання інформації про діяльність на території громади видобувних компаній, а також про їх співпрацю з органами місцевого самоврядування, включаючи дані про реалізацію ними спільних проектів, а також про тендери і закупівлі, що мають відношення до геологорозвідувальних робіт чи до розробки нафтових і газових родовищ на території громади;

– надання широкого доступу громадськості до інформації про діяльність громадських рад при органах місцевого самоврядування, а також про роботу агенцій місцевого розвитку та інших інститутів громадянського суспільства, включаючи оприлюднення щомісячних планів їх роботи та звітів про виконані заходи і завдання, зокрема у природоохоронній сфері;

– розміщення на відкритих інформаційних ресурсах органів

місцевого самоврядування громади та інститутів громадського суспільства, що діють в її межах, даних про оголошені грантові конкурси, подані на них заявки та про реалізацію грантових проектів, які реалізуються на території громади;

– постійне оприлюднення на сайті громади актуальних даних про стан довкілля в її межах та про основні проблеми, пов'язані із захистом екології та здійсненням природоохоронної діяльності, зокрема у контексті діяльності нафто- та газовидобувних компаній, включаючи розміщення електронних петицій та результатів вивчення громадської думки.

Принциповим з погляду ефективності використання окреслених джерел ресурсів з відкритими даними є відповідність кожного із них трьом основним методологічним вимогам: по-перше, вони мають поширюватися під відкритою ліцензією (у статусі share-alike або суспільного надбання); по-друге, плата за користування цими даними не повинна перевищувати витрат на їх відтворення (тобто, у більшості випадків вони є безкоштовними, оскільки поширюються через Інтернет); по-третє, інформація, представлена на ресурсах з відкритими даними має бути доступною у форматі, що не створює перешкод для їх модифікації (зазвичай у машинописному форматі).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, питання сталого розвитку є вельми актуальним не лише на рівні держави, й на рівні територіальної громади. Особливо, якщо в даній громаді промисловість зосереджена у видобувних галузях. Адже вони створюють не лише значне навантаження на екологію, але й вносять вагомий вклад в місцевий бюджет. На жаль, в українських реаліях мешканці більшості ОТГ не володіють інформацією про величину надходжень до місцевого бюджету та структуру його дохідної й видаткової частин. А також здебільшого не розуміють механізму нарахування місцевих податків і зборів, не володіють достатньою інформацією про природно-ресурсний потенціал своєї території, не здогадуються про рівень ефективності його використання. Саме в цьому випадку інструменти демократичних практик для стимулювання участі громади будуть вельми

цінними. До таких практик відносять громадські слухання, бюджети участі, обговорення, конкурси місцевих ініціатив, електронні петиції тощо. Оскільки участь громади в процесах формування бюджету повинна сприяти зниженню корупції, то ще одним важливим елементом ефективного управління економікою та фінансово-бюджетним потенціалом тих територіальних громад, де ведеться видобуток вуглеводнів, є впровадження ресурсів з відкритими даними. Такі ресурси є одним із найбільш дієвих засобів запобігання корупції та подолання тіньових схем у тих сферах місцевої економіки, а відтак забезпечують суттєве нарощування ефективності використання фінансово-бюджетного потенціалу відповідних територіальних громад.

Література

1. Квасній Л. Економічна безпека як визначальна умова досягнення сталого розвитку територій // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.10. С. 109-112. С. 109.
2. Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монографія / ред. д.е.н., проф. І. Сторонянська. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України. 2019. 501 с. С. 29.
3. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 1. Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал / відп. ред. В.С. Кравців. 2013. 336 с. С. 11.
4. Жук П. Методологічні основи та практичні завдання сталого розвитку гірських територій України // Регіональна економіка. 2014. №. 3. С. 66-75. С. 68.
5. Табалова О. Передумови виникнення регіональних асиметрій сталого розвитку в Україні // Фінансовий простір. С. 26-30. С. 28.
6. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми

розвитку: монографія / за ред. Кравціва В., Сторонянської І. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с. С. 57.

7. Патицька Х. Фінансово-економічний потенціал територіальних громад: механізми функціонування та активізації: монографія // ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2019. 209 с. С. 28-30.
8. Возняк Г. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ: монографія // ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2016. 520 с. С. 204-209.

References

1. Kvasnij L. Ekonomichna bezpeka jak vyznachaljna umova dosjaghnennja stalogho rozvytku terytorij // Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy. 2009. Vyp. 19.10. S. 109-112. S. 109.
2. Stale endoghenne zrostannja rehioniv Ukrainy v umovakh decentralizaciji: monoghracija / red. d.e.n., prof. I. Storonjansjka. Ljviv, DU «Instytut rehionalnykh doslidzhenj imeni M. I. Dolishnjogho NAN Ukrainy. 2019. 501 s. S. 29.
3. Karpatsjkyj rehion: aktualjni problemy ta perspektyvy rozvytku: monoghracija u 8 tomakh / NAN Ukrainy. Instytut rehionalnykh doslidzhenj; nauk. red. V.S. Kravciv. Ljviv, 2013. Tom 1. Ekologhichna bezpeka ta pryrodno-resursnyj potencial / vidp. red. V.S. Kravciv. 2013. 336 s. S. 11.
4. Zhuk P. Metodologhichni osnovy ta praktychni zavdannja stalogho rozvytku ghirsjkykh terytorij Ukrainy // Rehionaljna ekonomika. 2014. #. 3. S. 66-75. S. 68.
5. Tabalova O. Peredumovy vynyknennja rehionalnykh asymetrij stalogho rozvytku v Ukraini // Finansovyj prostir. S. 26-30. S. 28.

6. Terytorialjni ghromady v umovakh decentralizaciji: ryzyky ta mekhanizmy rozvytku: monohrafija / za red. Kravciva V., Storonzansjkoji I. Ljviv: DU «Instytut rehionaljnykh doslidzhenj imeni M. I. Dolishnjogho NAN Ukrajinu», 2020. 531 s. S. 57.
7. Patycjka Kh. Finansovo-ekonomichnyj potencial terytorialjnykh ghromad: mekhanizmy funkcionuvannja ta aktyvizaciji: monohrafija // DU «Instytut rehionaljnykh doslidzhenj imeni M. I. Dolishnjogho NAN Ukrajinu». Ljviv, 2019. 209 s. S. 28-30.
8. Voznjak Gh. Bjudzhetna polityka rozvytku rehioniv Ukrajinu: suchasna paradyghma ta orijentyry podaljšykh reform: monohrafija // DU «Instytut rehionaljnykh doslidzhenj imeni M. I. Dolishnjogho NAN Ukrajinu». Ljviv, 2016. 520 s. S. 204-209.